



## HİTİT DÜNYASINDA ÇIPLAKLARA DAİR BAZI GÖZLEMLER SOME OBSERVATIONS ON NUDISTS IN THE HITTITE WORLD


Zekiye Nihan KIRÇIL

Dr., Türkiye  
nihanozgunkircil@outlook.com  
ORCID ID: 0000-0002-7214-9571

### OANNES

Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi – International Journal of Ancient History  
6/1, Mart – March 2024 Samsun  
E-ISSN: 2667-7059 (Online)  
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/oannes>

**Makale Türü-Article Type** : **Araştırma Makalesi - Research Article**  
**Geliş Tarihi-Received Date** : **23.10.2023**  
**Kabul Tarihi-Accepted Date** : **01.03.2024**  
**Yayın Tarihi – Publication Date** : **24.03.2024**  
**Sayfalar-Pages** : **65 – 91**  
**doi** : <https://doi.org/10.33469/oannes.1379844>

This article was checked by 

**Atıf – Cite as:** KIRÇIL, Z. N., “Hitit Dünyasında Çıplaklara Dair Bazı Gözlemler”, *OANNES – Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6/1, Mart 2024, ss. 65 - 91.





## HİTİT DÜNYASINDA ÇIPLAKLARA DAİR BAZI GÖZLEMLER SOME OBSERVATIONS ON NUDISTS IN THE HITTITE WORLD

Zekiye Nihan KIRÇIL

### Öz

İnsanlık tarihinde daima kendini gösteren zaman zaman ise en büyük tabulardan bir tanesi sayılan çıplaklık, birçok toplumda ve kültürde farklı şekillerde işlenmiştir. Bazı kültür çevrelerinde çıplaklık oldukça doğal bir durum olsa da bu durum güzellik ve idealizm çerçevesinde değerlendirilmiştir. Kimi zaman ise bazı anlayışlarda çıplaklık ahlaksız ve utanç verici olarak kabul edilmiştir. M.Ö. 2.binyılda Anadolu'da siyasi hakimiyet kuran Hititlerin geride bıraktığı çivi yazılı metinlere bakıldığında, bu konunun işleniş biçimine dair çok çeşitli bilgiler olmasa da yine de çıplaklığa dair bazı somut örnekler görülmektedir. Çeşitli Hitit bayramlarında karşılaşılan ve doğal kabul edilen çıplaklık, Hititlerde ritüelistik bir eylem olarak kabul edilmiştir. İncelenen Hitit çivi yazılı metinlere göre çıplak olan görevliler şarkıcılar, dansçılar, ALAN.ZU<sub>9</sub>, köpek adamlar ve *hapiya*-adamlardır. Bu görevlilerden bazılarının çıplak performans sergilemesi kimi zaman insanları ve tanrıları güldürmek için bir eğlence biçimi olarak değerlendirilirken, çıplaklığın geçmişte önemli bir yere

### Abstract

Nudity, which has always manifested itself in human history and is sometimes considered one of the biggest taboos, has been treated in different ways in many societies and cultures. Although nudity is quite natural in some cultural circles, this situation is evaluated within the framework of beauty and idealism, while in some understandings, nudity is considered immoral and shameful. When we look at the cuneiform texts left behind by the Hittites, who established political dominance in Anatolia in the 2nd millennium BC, we can still see some concrete examples of nudity, although we do not have a wide range of information on how this issue was handled. Nudity, which we encounter in various Hittite festivals and is considered natural, was accepted as a ritualistic act by the Hittites. According to the Hittite cuneiform texts analyzed, the officials who were naked were singers, dancers, ALAN.ZU<sub>9</sub>, dog-men, and hapiya-men. While the naked performance of some of these officials is sometimes considered a form of entertainment to make people and gods laugh, it also suggests that nudity may be related to hunting, which had an

sahip olan avcılıkla ilgili olabileceğini de düşündürmektedir. Aynı zamanda Hitit dünyasında çıplaklık, bazen aşağılayıcı, küçük düşürücü durumları ifade etse de çıplak kimselerin giydirilmesiyle ilişkili olarak iyilik eyleminin vurgulandığı bazı durumlar da bulunmaktadır. Mitolojide ise olumsuz durumlardan korunmak adına bazen çıplak olan tanrıları giydirmek gerekirken bazen de çıplak tasvir edilen ve bolluk ile bereketi simgeleyen tanrıçaların çıplaklığı kötü kimseleri baştan çıkarmak adına araç olarak kullanılmıştır. Bugün hala tartışmalı bir konu olan çıplaklığın Hitit dünyasına nasıl yansıdığı ise bu çalışmada Hititçe çiviyazılı kaynaklar sayesinde irdelenmeye çalışılacaktır.

important place in the past. At the same time, although nudity in the Hittite world sometimes expresses humiliating and degrading situations, there are some situations where the act of goodness is emphasized in relation to the dressing of naked people. In mythology, it was sometimes necessary to clothe naked gods to protect them from negative situations, while sometimes the nudity of goddesses, who were depicted naked and symbolized abundance and fertility, was used as a means to seduce evil people. In this study, we will try to examine how nudity, which is still a controversial issue today, is reflected in the Hittite world through Hittite cuneiform sources.

**Anahtar Kelimeler:** Hititler, Çıplaklar, Hititlerde Çıplak Görevliler, Hitit Bayramlarında Çıplaklık, Hititçe Çiviyazılı Metinler.

**Keywords:** The Hittites, Nudists, Naked Officials in the Hittites, Nudity in Hittite Festivals, Hittite Cuneiform Texts.

### Extended Abstract

People in primitive times did not have a negative view of nudity as we do today. For example, nudity was considered quite normal for people who had to live in hot climatic conditions; in fact, the use of clothing was not developed at that time, probably because it was not felt necessary. However, in the modern world, nudity has been accepted as a big taboo by everyone, both religiously and socially, and thus human beings have started to use the clothes they need.

In Anatolia, nudity has been a subject of study since Neolithic times. Nude figures can be found on various cylinder seals found in Aydin, Tyskiewicz, and the Assyrian Trade Colonies period Karum. When we look at the reliefs of Alacahöyük, two figures are depicted nude. One of them is the nude male in front of the priest in the relief on the face of the orthostat belonging to the west tower at the entrance of the Sphinx Gate, and the other is the third nude figure from the left among the six males facing to the right. Although there are various interpretations as to whom these figures represent, no definite conclusion has yet been reached.

To date, various studies have been conducted on nudity in the Hittites. In Hittite, the word "nekumant-" means "naked, wretched, miserable, poverty-stricken, the covering under the saddle of horses". When we look at the Hittite written sources, it is noticeable that there are various texts on nudity. We learn from written sources that nudists took part in Hittite festival rituals. In the text of the KI.LAM festival, it is stated that the naked official was a singer.

In the text KBo 10.23 from another KI.LAM fest found in the K building in Hattuša/Büyükale provides information about the dancers in charge of the fest. The fact that one of the dancers, out of a total of ten, is naked and performs her dance in a naked state suggests the phenomenon of hunting. This is because one of the wall paintings at Çatalhöyük depicts a scene described as a “hunting dance”. In this scene, naked figures, described as acrobats and in motion, stand out. At the KI.LAM festival, the naked dancer’s dance can be interpreted as part of the ritual. Although S. de Martino does not clearly conclude the reason for the dancer’s nudity, he considers the dancer’s clothing as an obstacle to the movement performed by the dancer. However, he argues that the iconographic materials do not support this idea and gives the example of the Inandik vase as evidence for this. Because the top frieze of the Inandik vase clearly shows that the dancers are dressed. It is also noteworthy that the dancers on the Hüseyindedede B vase are also dressed.

In the text KBo 10.23 from the fest of KI.LAM, this time the naked attendant is LÚALAN.ZU<sub>9</sub>. The fact that the naked ALAN.ZU<sub>9</sub>s are found squatting in the pool, marnuwan-drink is poured on their backs by the cult officials, and ALAN.ZU<sub>9</sub>s are cleaned in the pool suggests that this scene has a religious meaning. Although the nakedness of these attendants does not at first suggest physical humiliation and punishment, it may be a case of shaming mixed with joking. At the same time, this performance performed by the naked officials was also interpreted as a kind of entertainment to make people and gods laugh.

From Hittite texts, we learn that the dog men participating in the rituals of the fest held spears, offered gifts to the king, wore masks, barked, and danced. When we look at the text KUB 46.18 from the KI.LAM fest, we see that the dogmen wore clothes. In a fragment from the witaššiya-fest, we learn that the dog men were naked and danced in this way.

According to Hittite written sources, NIN.DINGIR is known with the title “sister of the god”. NIN.DINGIR, who occupies a position close to the royal family, is a priestess who is not directly connected to a single god and appears only in fest texts. In one of the fragmentary texts of the priestess NIN.DINGIR, one of the naked attendants are hapiya-men. These are cult attendants who accompany the priestess of NIN.DINGIR and have a wide variety of duties, the most important of which include dancing inside or outside the temple, on their own or with the priestess of NIN.DINGIR. According to Hittite sources, hapiya-men are known to wear šeknu-clothing during the ritual. In the fragment KUB 20.90 of the NIN.DINGIR priestess, we see that the hapiya-men discarded their šeknu-garments and became naked.

The instruction text for priests and temple personnel is a text prepared with the fear that they must fulfill the needs and wishes of the Hittite gods perfectly or else face the anger of the gods. When we look at the entire text, it is understood that cleanliness is one of the most important rules that temple personnel must always follow. Hittite sources show that both the people and the temple staff were conscious of cleanliness. This passage shows that temple personnel will be humiliated and degraded for some offenses that do not require death. The humiliation here is realized by the temple personnel

entering the temple of the deity, which is considered extremely sacred, naked and performing their duties.

As a result, nudity, which is considered normal in primitive societies and sometimes the main symbol of fertility, is a great taboo in the modern world, both religiously and socially. In order to adapt to the harsh climatic conditions of the era they lived in, societies came up with and developed the idea of the clothing they needed, and as a result, this understanding was directly reflected on both the human body and the understanding of art of that period. The Hittite texts we analyzed show that nudity was handled in various ways in the Hittite world. Nudity, which we encounter on different holidays and is considered natural, is a ritualistic act. According to the Hittite cuneiform texts, the officials who are naked are singers, dancers, ALAN.ZU<sup>9</sup>, dog men, hapiya-men. While the performance of some of these officials in the nude is sometimes considered a form of entertainment to make people and gods laugh, it also suggests that nudity may be related to hunting, which had an important place in the past. While nudity in Hittite texts sometimes metaphorically depicts a low, despicable, and impoverished state, at other times the dressing of naked people shows that an act of kindness was performed. The expression “naked” in Hittite texts depicting horses appears as the absence of any harness, bridle, or saddle on the horses. In mythology, it is sometimes necessary to clothe the naked gods to protect them from negative situations, while sometimes the nudity of the goddesses, who are usually depicted naked and symbolize abundance and fertility, is used as a means to seduce those who are harmful.

### Giriş

Kadim dönemlerdeki insanların çıplaklığa olan bakış açıları günümüzdeki gibi olumsuz bir anlayışa sahip değildi. Ancak modern dünyada çıplaklık hem dini hem de toplumsal açıdan herkes tarafından büyük bir tabu olarak kabul edilmiş ve böylece insanlık ihtiyaç duyduğu giysiyi üretmeye başlamıştır. Sıcak iklim şartlarında yaşamak zorunda olan insanlar için çıplaklık oldukça normal karşılanıyor; hatta ihtiyaç hissedilmediğinden olsa gerek kıyafet kullanımı o dönemde geliştirilmeyordu. Sert hava koşullarında yaşayan insanlar ise doğa koşullarından korunmak adına vücutlarını örtmüşlerdir. Yapılan araştırmalara göre insanların vücutlarını örtme ihtiyacı, ilk kez Son Buzul Çağına denk gelmektedir<sup>1</sup>. Yine Prehistorik dönemlerdeki insanlar çeşitli hayvanların postlarını veya bu postlardan üretilen yünlerden elde ettikleri giysileri giymişlerdir<sup>2</sup>.

### Çıplaklığın Kısaca Tarihsel Süreci

Tarih öncesi dönemlerde ele geçen bazı eselerde dikkat çeken unsurların başında çıplaklık gelmektedir. Paleolitik çağdaki heykeller incelendiğinde bunların çoğunlukla çıplak kadın betimlemeleri olduğu açıkça görülmektedir. O dönemin dünya görüşünü yansıtan kadın heykellerinin çıplak olmasının

<sup>1</sup> Türkoğlu, 2002: 1-160

<sup>2</sup> Yıldız, 2022: 172.

ana sebebi, üremeye yapılan atıftır. Hatta öyle ki bazı kadın figürlerin hamile olarak betimlenmesi üremenin önemini gösteren somut eserlerdendir. Buna örnek vermek gerekirse “Willendorf Venüsü” (Fig. 1) günümüzden yaklaşık 25.000 yıl öncesine ait bir heykeldir. Bu heykel üzerine yapılan çalışmalar sonucunda söz konusu heykelin altı aylık hamile bir kadının çıplak görüntüsünü yansıttığını göstermektedir.<sup>3</sup>

Anadolu’da çıplaklık, Neolitik çağlardan beri işlenen konulardan birisidir. Paleolitik dönemde geri planda kalan kadınlar, Neolitik dönemle birlikte ön plana çıkmıştır. Özellikle kadınların doğurucu özelliğini ön plana çıkaran çıplak kadın figürler, o dönemde sıkça rastlanılan sanat eserleri arasındadır (Fig. 2 - 3).

Neolitik döneme ait bir diğer örnek, Çatalhöyük’teki duvar resimlerinin birinde yer alan ve “avcılık dansı” olarak tanımlanan sahnedir (Fig. 4). Bu sahnede akrobat olarak tanımlanan ve hareket halindeki çıplak figürler göze çarpmaktadır.<sup>4</sup>

Kalkolitik döneme örnek olarak Burdur-Hacılar yerleşiminde ele geçen kilden yapılmış çıplak kadın figürleridir (Fig. 5 - 6). Bu figürlerle bolluk ve bereketin vurgulandığı düşünülmektedir.

Tunç çağlarında ise çıplak figürlere Aydın (Fig. 7), Tyskiewicz (Fig. 8) ve Asur Ticaret Kolonileri dönemi *Karum*’unda ele geçen çeşitli silindir mühür (Fig. 9) ve heykelde (Fig. 10) de rastlamaktayız.<sup>5</sup> Alacahöyük kabartmalarına baktığımızda ise çıplak olarak iki figür resmedilmiştir. Bunlardan bir tanesi, Sfenksli Kapı’nın girişindeki batı kulesine ait ortostatın yüzündeki kabartmada rahibin karşısındaki çıplak erkek (Fig. 11), bir tanesi ise sağ yöne doğru yönelmiş altı erkek arasında soldan üçüncü çıplak figürdür (Fig. 12).<sup>6</sup> Bu figürlerin kimi temsil ettiğine dair çeşitli yorumlar yapılsa da henüz kesin bir sonuca varılamamıştır.

### Hitit Bayramlarında Çıplaklar

Bugüne kadar Hititlerde çıplaklık üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır.<sup>7</sup> Hititçede *nekumant-* kelimesi “çıplak, sefil, düşkün, züğürt, atların eyerinin altına örtülen örtü” anlamlarında kullanılmaktadır.<sup>8</sup> Hitit yazılı kaynaklarına bakıldığında çıplaklıkla ilgili metinlerin çeşitli olduğu göze çarpmaktadır. Hitit bayram ritüellerinde çıplakların görev aldıklarını öğrenmekteyiz.

Boğazköy/Büyükale’nin güneydoğusundaki kazılarda 1950’li yıllarda bulunan KI.LAM bayramının bazı tabletlerine göre KI.LAM bayramı, Hatti geleneklerini barındıran başkent *Hattuša*’da ilkbahar ayında kraliyet çifti tarafından kutlanan ve üç gün süren bir bayramdır. Üç gün boyunca kutlanan

<sup>3</sup> Martin, 2022: 34.

<sup>4</sup> Mellaart, 1967: 133.

<sup>5</sup> Baltacıoğlu, 1995a: 6.

<sup>6</sup> Darga, 1992: 142; Baltacıoğlu, 1995a: 2, 7; Baltacıoğlu, 1995b: 7.

<sup>7</sup> Martino, 1985: 253-262; Martino, 2018: 45-65.

<sup>8</sup> Friedrich, 1952-1954: 150; Kammenhuber, 1961: 338; Martino, 1985: 253; Martino, 1998-2001: 65-66; Güterbock ve Hoffner, 1989: 433; Ünal, 1998: 600; Ünal, 2007: 478; Puhvel, 2007: 307; Kloekhorst, 2008: 602.

bu bayramın programı temelde aynıdır ve iki ana törene sahiptir. İlk tören, kral, saray kapısından diğerine geçerken çeşitli kült objelerinin krala takdim edildiği bir geçit törenine sahiptir. İkinci tören ise Tahıl Tanrıçasının tapınağı, kral ve kraliçe tarafından ziyaret edilmekte ve tanrılara kurbanlar çeşitli Hitit kentlerinden gelen bazı görevliler tarafından sunulmaktadır<sup>9</sup>.

KI.LAM bayramına ait metinde çıplak olan görevlinin şarkıcı olduğu ifade edilmektedir.

**KBo 20.26+<sup>10</sup>**

**ay.III**

5' *ma-a-an* LÜ.ME[ŠNAR GISZA.LAM.GAR-az *pa-an-zi* II DUMUMEŠ.É.GAL GISza-hur-ti *ap-pa-an-zi*]

6' *ta-an* GISZA.[LAM.GAR-aš *pé-e-ra-an* LÚ GISGIDRU *za-hur-ti-in ú-da-i ta-an* NIN.DINGIR-*i da-a-i ta-aš-ša-an*]

7' NIN.DINGIR-aš *e-[š]a x*]

8' I <sup>TÜGBÁR</sup>-*an* [D]UMU.É'.[GAL

9' *za-hur-ti ki-i-it*-[*ta*

10' [LÜN]AR-*y[a n]e-ku-ma-[an-za*

**ay.III**

5' Şarkıcılar çadırdan çıktıkları zaman iki saray görevlisi sandalyeyi tutarlar.]

6' Ve as[*a adamı sandalyeyi çadırın önüne getirir. Ve onu NIN.DINGIR rahibesi için yerleştirir. Daha sonra*]

7' NIN.DINGIR rahibesi *otu[ru]r. ... [*

8' Bir (adet) kumaşı [*sa]ray g'ö're[vlisi*

9' sandalyede *dur[ur.*

10' [Ve şarkıcı [*çı]pla[k(tır).*

*Hattuša/Büyükale'deki K binasında ele geçen diğer bir KI.LAM bayramına ait metin, bayramda görevli olan dansçılara dair bilgi aktarmaktadır. Toplam on kişi olan dansçılardan bir tanesinin çıplak oluşu ve çıplak vaziyette dansını sergilemesi avcılık olgusunu akla getirmektedir. KI.LAM bayramında çıplak vaziyetteki dansçının dansını sergilemesi ritüelin bir parçası olarak yorumlanabilir. S. de Martino, dansçının çıplak olmasının nedenini net bir sonuca bağlamamıştır. Aynı zamanda dansçının gerçekleştireceği harekete engel olmamak için dansçının çıplak olduğunu da ifade etmiştir. Ancak ikonografik materyallerin bu fikri desteklemediğini bu duruma kanıt olarak ise İnadık vazosunu örnek vermektedir. Çünkü İnadık vazosunun (Fig. 13) en üst frizinde dans eden akrobatların giyimli olduğu*

<sup>9</sup> Ardzinba, 2010: 40vd.

<sup>10</sup> Burgin, 2019: 86-87.

açıkça görülmektedir. Yine Hüseyindedeki B vazosundaki (Fig. 14) dansçıların da giyimli olduğu dikkat çekmektedir.<sup>11</sup>

**KBo 10.23**<sup>12</sup>

**ay.IV**

7 *na-na-an-kal-ta-aš-ša* GİŞMAR.GÍD.DA

8 LÜ.MEŞHUB.BÍ *ma-a-an* 10 LÜMEŞ

9 *ma-a-na-at me-iq-qa-e-eš*

10 EGIR-*an a-ra-an-ta*

11 *nu-uš-ma-aš-kán* I-*aš iš-tar-na*

12 *ne-kum-ma-an-za*

13 *nu-kán* LÜHUB.BÍ I-ŠU

14 *ne-ya*

**ay.IV**

7 *nanankalta* arabasında

8 dansçılar on erkek

9 veya (daha) fazla (olabilir).

10 (Onlar) arkada dururlar.

11 Onların içinden bir tanesi

12 çıplak(tır).

13 Dansçı bir defa

14 döner.

KI.LAM bayramına ait bir başka metinde (KUB 2.3+), bu sefer çıplak olan görevli LÜALAN.ZU<sub>9</sub> (“rezitasyon görevlisi?/şakacı?”)’dur. Metinde çıplak olan ALAN.ZU<sub>9</sub>’ların havuzda çömelmiş vaziyette bulunmaları, sırtlarına kült görevlileri tarafından *marnuwan*-içkisinin dökülmesi ve ALAN.ZU<sub>9</sub>’ların havuzda temizlenmesi bu sahnenin dini bir anlam taşıdığını göstermektedir. Bu görevlilerin çıplak oluşu her ne kadar bedensel aşağılanma ve cezalandırmayı ilk olarak akla getirmese de belki de şaka ile karışık bir utandırma durumu söz konusu olabilir. Aynı zamanda çıplak olan görevlilerin icra ettiği bu performans, insan ve tanrıları güldürmek için bir çeşit eğlence olarak da yorumlanmıştır.<sup>13</sup>

<sup>11</sup> Martino, 2018: 46.

<sup>12</sup> Singer, 1983-1984: 13; Klinger, 2008: 195.

<sup>13</sup> Arıkan, 2002: 218; Ünal, 2016: 219-220.



**KUB 2.3+<sup>14</sup>****öy.II**

- 11 *ma-a-na-aš-ta* LUGAL-uš<sup>GIŠ</sup>ZA.LAM.GAR-az  
 12 *ú-iz-zi ta-aš ti-ya-zi*  
 13 GUNNI-aš *kat-ta-an mar-nu-wa-an-da-aš*  
 14 *lu-ú-li-ya* II LÚ.MEŠALAN.ZU<sub>9</sub>  
 15 *ne-ku-ma-an-te-eš lu-ú-li-kán*  
 16 *an-da pár-aš-na-a-an-te-eš*  
 17 MUNUSAMA.DINGIR<sup>LIM</sup> D<sup>D</sup>Ti-ti-ú-ut-ti  
 18 UGULA MUNUS.MEŠKAR.KID *mar-nu-wa-an-da-aš*  
 19 *lu-ú-li-ya* III-ŠU *hu-ya-an-zi*  
 20 UGULA MUNUS.MEŠKAR.KID GÍR GIŠ *har-zi*  
 21 *pí-ra-[an-n]a-aš-ši* LÚSANGA<sup>D</sup> Ti-ti-ú-u[t-ti]  
 22 *hu-u-ya-a[n-z]a* LÚSANGA<sup>GIŠ</sup>PA *har-zi*  
 23 *pí-ra-an-ši-kán ši-pár-ti-iš*  
 24 *ha-mi-in- kán-zi*  
 25 *nu-kán A-NA* LÚ.[MEŠ]ALAN.ZU<sub>9</sub>  
 26 *iš-ki-ši-iš-ši [ ] mar-nu-an*  
 27 III-ŠU *la-a-hu-u-[wa-]a-i*  
 28 LÚ.MEŠALAN.ZU<sub>9</sub> *lu-ú-li-ya-az*  
 29 *a-ri-ya-an-zi ša-wa-tar-ra*  
 30 III-ŠU *pa-ri-ya-an-zi*  
 31 *ta-aš-ta pa-a-an-zi*

**öy.II**

- 11 Kral çadırdan  
 12 geldiğinde ve o  
 13 ocağın yanına yürüdüğünde *marnuwan-ıçkisi*  
 14 (dolmuş) havuza iki ALAN.ZU<sub>9</sub>  
 15 çıplak (olarak) havuzun  
 16 içine çömelmişler(dir).  
 17 *Titiutti* tanrısının rahipleri  
 18 (ve) fahişelerin başı *marnuwan-ıçkisi*  
 19 (dolmuş) havuzda üç defa dönerler.

<sup>14</sup> Martino, 1984: 138 dn.43; Groddek, 2009: 29; Ünal, 2016: 219.

- 20 Fahişelerin başı ağaçtan hançer tutar.  
 21 Onun ön[ün]de *Titiutti* tanrısının rahibi  
 22 koşar (vaziyette) rahip asa tutar.  
 23 Onun önünde takıyı  
 24 bağlar lar.  
 25 Ve ALAN.ZU<sub>9</sub>'ların  
 26 sırtına [ ] *marnuwan*-içkisini  
 27 üç defa döker.  
 28 ALAN.ZU<sub>9</sub>'lar havuzda  
 29 temizlenirler. Ve boynuzu  
 30 üç defa üflerler.  
 31 Ve onlar giderler.

Koruyucu tanrıların <sup>KUŞ</sup>*kurša* bayramında çıplakların Kuzey Anadolu bölgesine lokalize edilen *Hatenzuwa* kentinin koruyucu tanrısıyla beraber anıldığı görülmektedir. Metnin devamı kırık olduğu için çıplak olan kişiye dair kesin bir bilgi öğrenememekteyiz.

#### KUB 20.13<sup>15</sup>

##### ay.IV

- 6' <sup>UZU</sup>*ī-ma* TU<sub>7</sub><sup>HLA</sup> *i-en-zi ma-ah-ha-an-ma-aš-ša[-an]*  
 7' *nu-kán wa-al-la-aš ha-aš-ta-i* <sup>DUG</sup>UTÚL-az [da-a-n-zi]  
 8' *na-at-kán* EGIR-*pa* A-NA DINGIR<sup>LM</sup> *ti-an-zi*  
 9' *nu* DINGIR<sup>MES</sup> *a-ku-wa-an-na a-pu-u-uš-pát ir-h[a-a-an-zi]*  
 10' *ma-ah-ha-an-na* <sup>DLAMMA</sup> <sup>URU</sup>*Ha-te-en-zu-wa* [  
 11' *nu ne-ku-ma-an-te-eš ú-wa-an-zi* [ ]

##### ay.IV

- 6' Yağı ise çorba yaparlar. Fakat  
 7' budun kemiğini tencereden [aldıklarında]  
 8' onu tanrı için geri koyarlar.  
 9' Tanrılara içmeleri için onları kurban sun[arlar].  
 10' *Hatenzuwa* kentinin koruyucu tanrısı -dığında [  
 11' ve çıplak olanlar gelirler. [ ]

Hititçe metinlerden bayram ritüellerine katılan köpek adamların mızrak tuttuklarını, krala hediye sunduklarını, maske taktıklarını, havladıklarını ve dans ettiklerini öğrenmekteyiz. KI.LAM bayram ait bir metne<sup>16</sup> baktığımızda

<sup>15</sup> McMahon, 1991: 172-173; Groddek, 2004: 25.

<sup>16</sup> Bkz. KBo 10.25 ay.VI 9'-10'. Bkz. Singer, 1984: 53.

köpek adamların kıyafet giydiklerini görmekteyiz.<sup>17</sup> *witaššiya-* bayramına ait bir fragmanda ise köpek adamların çıplak olduğunu ve bu şekilde dans ettiklerini öğrenmekteyiz.

**KUB 46.18**<sup>18</sup>

**öy.**

9' -]zi nu <sup>D</sup>Im-ea-al-li-in har-du-pi-in GUB-aš IŠ[-TU GAL a-ku-an-zi

10' NINDA<sup>†</sup>a-kar-mu-un pâr-ši-ya-na-an-ša-an iš-ta-na-ni da-a[-i

11' LÜ.MEŠUR.GI<sub>7</sub> wa-ap-p]i-ya-an-da nu ne-ku-um-ma-an-te-eš tar-na-an-zi n[u

12' na-aš-]ta ša-an-ha-an-zi nu <sup>D</sup>KAL <sup>D</sup>Hu-wa-aš-ša-an-na-an GUB[-aš ...

**öy.**

9' -] ... Tanrı *Imralli*'yi (ve) *hardupi*-bitkisini ayakta bardak[ta içerler.

10' *†akarmu* ekmeğini parçalanmış (şekilde) sunağa koy[ar.

11' köpek adamlar havlarla[lar. Ve çıplak (vaziyette) dans ederler. V[

12' daha s[onra temizlenirler. Tanrıça *Inara* (ve) Tanrıça *Huwaššanna*'yı ayak[ta

*haššumaš* bayramına ait olan pasajda, kör bir adam soyulup dövülmekte, ardından dövülen bu kör kişi, *hešta*-evine götürülmektedir<sup>19</sup>. Bu pasajla ilgili çeşitli yorumlar yer almaktadır. Bu yorumlardan birisi, sözü edilen kör adamın aktif rolde olmadığı sadece kimliği tespit edilemeyenler tarafından aşağılandığını ifade etmektedir. Ayrıca bu eylemin dinsel açıdan sembolik bir tören veya ayinin bir parçası olduğu da belirtilmektedir.<sup>20</sup>

**IBoT 1.29**<sup>21</sup>

**ay.**

39' KUŠ MÁŠ.GAL-ma da-a-n-zi 'I' <sup>LÜ</sup>IGI.NU.GÁL-ma ne-ku-ma-an-da-ri-an-zi

40' na-an wa-al-ha-an-ni-an-zi na-an <sup>É</sup>hé-eš-ta pé-e-hu-da-an-zi

41' nu a-da-an-zi a-ku-wa-an-zi na-aš-ta DUMU.LUGAL pa-ra-a ú-<sup>†</sup>iz'-zi

42' nu EGIR-pa I-NA <sup>É</sup><sup>D</sup>Ka-tah-ha pa-iz-zi ...

**ay.**

39' Erkek keçinin derisini alırlar. Kör bir adamı soyarlar.

40' Ve onu döverler. Onu *hešta*-evine götürürler.

<sup>17</sup> Singer, 1984: 53.

<sup>18</sup> Martino, 1985: 259-260.

<sup>19</sup> Erbaşı, 2010: 698.

<sup>20</sup> Arıkan, 2002: 218.

<sup>21</sup> Arıkan, 2002: 217; Mouton, 2011: 10-16.

41' (Orada) yerler, içerler. Daha sonra prens öne doğru gelir.

42' Ve Tanrıça *Katahha*'nın tapınağına gider.

...

Hitit yazılı kaynaklara göre NIN.DINGIR, “tanrının kız kardeşi” unvanıyla bilinmektedir<sup>22</sup>. Kraliyet ailesine yakın bir pozisyonda yer alan NIN.DINGIR tek bir tanrıya doğrudan bağlı olmayan ve yalnızca bayram metinlerinde karşılaşılan çıkan bir rahibedir. NIN.DINGIR rahibesine ait bir fragman metninde çıplak kalan görevlilerden bir tanesi *hapiya-* adamlarıdır.<sup>23</sup> Bu görevliler, NIN.DINGIR rahibesine eşlik eden ve çok çeşitli görevlere sahip kült görevlileridir; en önemli görevleri arasında ise tapınak içinde veya dışında, kendi başlarına ya da NIN.DINGIR rahibesıyla dans etmeleri vardır. Hitit kaynaklarına göre *hapiya-* adamlarının ritüel sırasında *šeknu-* giysisi giydikleri de bilinmektedir.

NIN.DINGIR rahibesine ait bu fragmanda ise *hapiya-* adamlarının *šeknu-* giysilerini atarak çıplak kaldıkları görülmektedir.

**KUB 20.90**<sup>24</sup>

**ay.IV**

6' ... LÚ.MEŠ *ha-pí-ya-aš*

7' [TÜGš] *i-ik-nu-uš pé-eš-ši-ya-an-zi*

**ay.IV**

6' ... *hapiya-* adamları

7' [š] *eknu-* giysilerini atarlar.

Orta Hitit dönemine tarihlendirilen *Madduwatna* metninde, *nekumant-* sıfatı geçmektedir. Kısaca metinden bahsetmek gerekirse, *Ahhiyawalı Attaršiya* tarafından ülkesinden kovulan *Madduwatta*, o dönemin kralı I./II. *Tuthaliya*'ya sığınmıştır. *Tuthaliya*, politik çıkarlarını gözeterek *Madduwatta*'yı koruması altına almış ve ona bağlılık yemini ettirmiştir. Ancak *Madduwatta* bu yemini birçok kez ihlal ederek *Tuthaliya*'ya ihanet etmiştir. Metnin bu kısmında *Madduwatta*, *Arzawa* kralı *Kupanta-Kurunta*'ya savaş açmış ancak *Madduwatta* kaçarak hayatta kalmayı başarabilmiştir. Metindeki *Madduwatta*'yı niteleyen *nekumant-*, çıplak anlamının dışında mecazi olarak alçak, aşağılık ve yoksul bir halde olduğunu anlatmaktadır.<sup>25</sup>

**KBo 19.38+KUB 14.1**<sup>26</sup>

**öy.**

50 *nu-uš-ši 'É-ŠU [x-x-r]a<sup>2</sup>-an IŞ-BAT nu DAM<sup>MEŠ-</sup> ŠU [DUMU<sup>MEŠ-</sup> ŠU NAM.RA<sup>HL.A</sup>]- ŠU-NU [a]-aš-šu-u- 'ya' hu-u-ma-an-ta-pát da-a-aš I-[NA<sup>2</sup> ku-it]*

<sup>22</sup> Taggar-Cohen, 2006a: 388; Taggar-Cohen, 2006b: 314-315.

<sup>23</sup> Kırçıl, 2023: 39, 93 vd.

<sup>24</sup> Groddek, 2004: 157.

<sup>25</sup> Martino, 1985: 254.

<sup>26</sup> Beckman - Bryce, vd., 2011: 78-79.

51 *hu[-u-ma-an-te-eš<sup>2</sup>] A-NA NI-ŠI DINGIR<sup>[LM wa-aš-ta-an]-ni-iš-ki-ir nu[-uš DINGIR<sup>MES e-ep-pir]</sup> na'-aš-ta mMa-ad-du-wa-at-ta-aš-pát ne-ku-ma-an-za [iš-pár-za-aš-ta]</sup>*

...

**öy.**

50 Ve onu 'evini' [ ]... yakaladı. Eşler'ini' [çocuklarını, savaş tutsaklar]'ını 've' tüm [ma]l varlığını aldı.

51 He[psi] tanrının yeminine kar[şı günah] işlediler. Ve [tanrılar onları yakaladılar]. 'Da'ha sonra *Madduwatta* çıplak (olarak) [kaçtı].

...

Hitit ülkesinin ileri gelenlerinden olan *Pimpira*'dan bahseden bir fragmanda, muhtaç ve fakir kimselere karşı yapılan iyiliklerden söz edilmiştir. Söz konusu bu fragmanda, aç olanların doyurulduğu susamış olanların susuzluklarının giderildiği çıplakların da giydirildiği açıkça belirtilmiştir.

**KUB 35.157+<sup>27</sup>**

**ay.**

2' [<sup>LÜ</sup>GIG-a]n a-ú nu k[i-iš-du-wa-an-ti NINDA-an]

3' [pa-a-i k]a-ni-ri-wa-an-ṭ[i-ma wa-a-tar pa-a-i]

4' [nu<sup>(?)</sup> ha-ṭ]i-eš-ša-an-ti [I-an pa-a-i]

5' [ne-ku-ma-an-ti-ma] TÚG-an [pa-a-i]

6' ] <sup>KUŠ</sup>E.S[IR pa-a-i]

**ay.**

2' [Hasta (kimse)]ye bak! Ve [aç (kimseye) ekmeği]

3' [ver! Su]samış (kimseye)[ ise suyu ver!]

4' [ve(?)] kurumuşa [yağı ver!]

5' [Çıplak (kimseye) ise] elbiseyi [ver!]

6' ] aya[kkabıyı ver!]

Rahip ve tapınak personelleri talimat metni, Hitit tanrılarının ihtiyaç ve isteklerinin kusursuz bir şekilde yerine getirilmesi aksi halde tanrıların öfkesiyle karşı karşıya kalılabileceği korkusuyla hazırlanmış bir metindir. Metnin tamamına bakıldığında, tapınak personellerinin daima uyması gereken kaidelerin başında temizliğin yer aldığı anlaşılmaktadır. Hitit kaynakları hem halkın hem de tapınakta görevli olan herkesin temizlik bilincine sahip olduğunu göstermektedir. İncelenen metnin bu pasajı, ölüm gerektirmeyen bazı suçlarda tapınak personelinin küçük düşürülüp aşağılanacağını göstermektedir. Buradaki aşağılanma ise tapınak personelinin son derece

<sup>27</sup> Cammarosano, 2006: 20, 27.

kutsal sayılan tanrının tapınağına çıplak girerek görevini yerine getirmesiyle gerçekleştirilmektedir.

**KUB 13.5+<sup>28</sup>**

**III**

30 *a-pa-a-aš-ma A-NA DINGIR<sup>LIM</sup>-ŠU ša-ra-a še-e-šu-u-an-zi le-e kar-aš-ta-ri*  
 31 *ták-ku-wa-aš kar-aš-ta-ri-ma na-an-kán ma-a-an UL ku-na-an-zi*  
 32 *lu-ri-ya-ah-ha-an-du-ma-an nu ne-ku-ma-an-za TUG-aš-ši-kán NÍ.TE-ši*  
 33 *an-da le-<sup>r</sup>e-<sup>r</sup>pát e-eš-zi nu wa-a-tar III-ŠU la-ba-ar-na-aš lu-li-ya-za*  
 34 *I-NA É DINGIR<sup>L</sup>-ŠU pé-e-da-a-ú nu-uš-ši a-pa-a-aš lu-ú-re-eš e-eš-du*

**III**

30 O tanrısının yanında yukarıda bulunmayı ihmal etmesin!  
 31 Eğer ihmal ederse (o zaman) eğer onu öldürmezlerse  
 32 ona hakaret etsinler! Çıplak olarak - vücudunda elbise  
 33 olmasın! - *Labarna*'nın kuyusundan üç kez  
 34 tapınağına su götürsün! Bu ona hakaret olsun!

İmparatorluk dönemine ait bir saray kroniğinde, askerlerin kralın huzurunda yaptıkları atışlarda başarıları olanlara ödül olarak şarabın verilmesi, başarısız olanlara ise çıplak vaziyette su taşıtmanın bir çeşit cezalandırma yöntemi olduğunu göstermektedir.

**KBo 3.34<sup>29</sup>**

**II**

33 *ma-a-an LUGAL-wa-aš pé-ra-an ši-eš-kán-zi ku-iš ha-az-zi-iz-zi nu-uš-še*  
*GEŠTIN-an a-ku-wa-an-na pí-an-zi,*  
 34 *e-az [LÚ<sup>MES</sup> ÉRI]N LUGAL ku-iš na-at-ta-ma ha-az-zi-iz-zi nu-uš-še i-ya-al*  
*GAL-ri pí-an-zi*  
 35 *[dan-na-a]t-ta-an né-ku-ma-an-za ú-wa-a-tar pí-it-ta-iz-zi*

**II**

33 Eğer kralın huzurunda devamlı (ok ve yay ile) atış yaparlarsa, hedefi vuranlara şarabı içmek için verirler.  
 34-35 Onlar [kralın ask]erleri(dir). Fakat hedefi vuramayanlara çıplak (bir vaziyette) su taşı(t)mak için [bo]ş bir *iyal*-kabı verirler.

Aynı metnin ön yüzünde ise direkt *nekumant-* kelimesi geçmese de çıplaklığa atıfta bulunan pasaj yer almaktadır. Bu bölümde, *Nunnu* ve *Šarmaššu* adındaki iki adam cezalandırılır ve kral bu cezanın yeterince ağır

<sup>28</sup> Süel, 1985: 60-61; Miller, 2013: 258-259.

<sup>29</sup> Soysal, 1989: 14, 85; Gilan, 2015: 123-124.

olduğuna ikna olmak için *Nunnu* ve *Şarmaşsu*'nun giysilerini açıtırıp iki erkeğin vücutlarındaki kanı görmek istemektedir. Böylece bu iki kişi kanlarını gösterebilmek için kralın karşısında çıplak kalmaktadır.

**KBo 3.34**<sup>30</sup>

**I**

19 *ma-a-an lu-uk-ka-at nu A-BI LUGAL hal-za-iš ku-uš ar-ha ku-iš, pé-hu-te-et*

20 *TÜG-ZU-NU TÜG-iš-hi-al-še-me-et-ta ku-it na-at-ta eš-ha[-aš-]kán-ta*

21 *UM-MA LÜ.MEŠ ME-ŠE-DI še-ku-nu-uš-me-et an-da ne-e-an n[u] TÜG<sup>HL.A</sup>-uš ar-ha*

22 *na-i-er nu e-eš-har LUGAL-uš<sup>!</sup> a-uš-ta UM-MA <<sup>m</sup>>ŠAR-MA-AŠ-ŠU<sup>!D</sup> UTU-me-et*

23 *pa-i-mi na-a-ú-i u-uh-hi na-a-ú-i UM-MA LUGAL<sub>1</sub>-MA i-ir ki-ma-az kar<sub>1</sub>-da ši-iš-ta*

**I**

19 Ertesi gün (olduğunda) kralın babası seslendi: Kim bunları götürdü?

20 Onların giysileri ve kemerleri niçin kanlı d[eğ]il?

21 Saray muhafızları (şöyle) dedi: Onların hırkaları içeri götürülmüş(tür). (Onların) giysilerini

22 geri çevirdiler. Ve kral kanı gördü. *ŞARMAŞSU* (şöyle) dedi: Güneşim!

23 Henüz gitmiyorum! Henüz bakmıyorum! Kral ise (şöyle) dedi: Gidin! Bunu ise hatırında tuttun!

**Hitit At Eğitim Metinlerinde Çıplaklık**

Hititçe at eğitim metinlerine bakıldığında atların eğitiminde şu sıranın izlendiği görülmektedir: Atlar araca koşulmuştur; koşulan atlar dörtnaldan yavaş yürüyüş şekli olan tırısa kaldırılmıştır; atların üzerinde hem takımları olarak hem de takımları olmadan yani çıplak vaziyette eğitime tabi tutulmuşlardır. Metinde geçen ve atları betimleyen çıplak ifadesi, atların üzerinde herhangi bir koşum takımının, gemin ve eyerin bulunmaması halidir.

**KUB 29.45+KUB 29.43**<sup>31</sup>

**I**

11' *[I-NA UD 2<sup>KAM</sup>-ya nu-uš nam-]ma tu-u-ri-ya-an-zi na-at za-al-la-az 3 DANNA*

12' *[ú-wa-an-zi ŠÀ<sup>BA</sup> w]a-aš-ša-an-te-eš 1 DANNA ú-wa-an-zi ne-ku-ma-an-ti-ša-at*

13' *[II DANNA ú-wa-an-zi ...*

<sup>30</sup> Soysal, 1989: 11, 84; Gilan, 2015: 123-124.

<sup>31</sup> Kammenhuber, 1961: 170-173.

**I**

- 11' [İkinci günde ay]rıca onları koşarlar. Ve onlar üç mil tırısa  
 12' [kalkarlar. Örtünm]üş (vaziyette) bir mil gelirler. Çıplak (olarak) onlar  
 13' [iki mil gelirler. ...

**KUB 29.40**<sup>32</sup>**öy.II**

- 20' [I-NA UD 9<sup>2</sup>KAM-*ma ma-ah-ha-an lu-uk-kat-t*]a nu-uš t[u-u-r]i-ya-an-zi  
 21' [na-at wa-aš-ša-an-te-eš 1 DANNA za-al-la-az] ú-wa-an-zi ne-ku-ma-an-  
 t[i-ša-at]  
 22' [za-al-la-az DANNA ú-wa-an-zi nu-uš (nam-ma<sup>2</sup>) l]a-a-an-zi nu-uš-kán  
 23' [aš-nu-wa-an-zi ...

**öy.II**

- 20' [Dokuzuncu günde ise sabah olur ol]maz onları ko[şar]lar.  
 21' [Ve onlar örtünmüş (vaziyette) bir mil tırısa] kalkarlar. Çıpl[ak (olarak)]  
 22' [mil tırısa kalklarlar. Ve onların (sonra<sup>2</sup>) yularını çö]zerler. Ve onları  
 23' [tanzim ederler. ...

**KUB 29.46+**<sup>33</sup>**öy.I**

- 24' [I-N]A UD 14<sup>KAM</sup>-*ma-aš nam-ma u*]a-ah-nu-an-zi<sup>2</sup>  
 25' [ ] ar-nu-an-zi nu-uš-ma[-aš  
 26' [nu ne-ku-ma-a]an-te-eš 3 ME g[i-pi-eš-šar pâr-ha-an-zi

**öy.I**

- 24' On dördüncü gü[nd]e ise onu tekrar ç[evirirler]?.  
 25' [ ] getirirler. Ve onl[arı]  
 26' [ve çıpl]ak (olarak) üç yüz arşın kovalarlar.

**ay.IV**

- 4' na-at a-da-an-zi ma-a[h-ha-an-ma UD-az wa-ah-nu-zi nu-uš-kán pa-ra-a]  
 5' hu-it-ti-ya-an-zi ne[-ku-ma-an-ti-ša-at 1 DANNA]  
 6' za-al-la-az ú-wa-an-zi

<sup>32</sup> Kammenhuber, 1961: 180-181.<sup>33</sup> Kammenhuber, 1961: 192-193.



**ay.IV**

4' Ve onu yerler. Gün dönd[üğü zaman onları öne doğru]

5' çekerler. Çı[plak (olarak) bir mil]

6' tırısı kalkar[lar.

**KUB 29.50<sup>34</sup>****ay.IV**

7' I-NA ITU 1<sup>KAM</sup> UD 14<sup>KAM</sup>-ma-aš nam-m[a tu-u-ri-ya-an-zi]

8' na-at nam-ma wa-aš-ša-an-te-eš 1 DAN[NA za-al-la-az ]

9' ú-wa-an-zi ne-ku-ma-an-ti-ša-at 1[/2 DANNA za-al-la-az ]

10' [ú-]wa-an-zi ...

**ay.IV**

7' Kırk dördüncü günde ise onları tekra[r koşarlar.]

8' Ve onlar tekrar örtünmüş (vaziyette) bir mi[l tırısı ]

9' kalkarlar. Çıplak (olarak) y[arım mil tırısı ]

10' [kal]karlar. ...

**KBo 8.49+<sup>35</sup>**

2' [I-NA UD x<sup>KAM</sup>-ya lu-uk-kat-ta nu-u]š tu-u-ri-ya-an-z[i na-at wa-aš-ša-an-te-eš]

3' [za-al-la-az x DANNA ú-wa-an-zi ne-]ku-ma-an-ti-ša-at za[-al-la-az x DANNA]

4' [ú-wa-an-zi ...

2' [x. günde ise sabah onl]arı koşar[lar. Onlar örtünmüş (vaziyette)]

3' [x mil tırısı kalkarlar. Çıp]lak (olarak) onlar [x mil tırıs]a

4' [kalkarlar. ...

**Hitit Mitolojisinde Çıplaklık**

Hurric-Hititçe çift dilli “Özgürlüğün Şarkısı” mitinde, başkahramanlar hayvanlar veya cansız nesnelere. Bu mitostaki hayvanlar ile cansız nesnelere aslında insan gibi oldukları anlatılmaktadır. Metnin bu bölümü, tanrının da insan olarak algılandığını ve Fırtına Tanrısının durumu kötüye

<sup>34</sup> Kammenhuber, 1961: 212-213.

<sup>35</sup> Kammenhuber, 1961: 204-207.

onu olumsuz hallerden kurtarmak adına tanrıyı giydirmenin doğru olacağını göstermektedir.

**KBo 32.16**<sup>36</sup>

**öy.II**

24 [(ZÍZ-tar) ku-i(š-ša ½ PA-R)]I-SI šu-un-na-i

25 [(Š)E- -m(a-aš-ši ku-i)]-š-ša I PA-RI-ŠA šu-un-na-i

26 [(ma-a-an) <sup>D</sup>IM(-aš-ma ne-ku-ma-an-za)] na-an ku-iš-ša

27 [(<sup>TÜG</sup>ku-ši-ši-ya-az wa-aš-ša-u-e-ni DINGIR-uš U)]N

**öy.II**

24 [Her(kes yarım ölç)ek (kızılca buğdayı)] doldurur.

25 [(Her)]kes bir ölçek (ta)hılı doldurur.

26 [(Eğer) Fırtına Tanrısı (çıplak ise)] ona herkes

27 [(cübbe giydirir. Tanrı in)]san(dır).

*Kumarbi* efsanesinin bir parçası olarak değerlendirilen *Hedammu* mitosunda, deniz ejderi/yılanı *Hedammu*'nun bitmek bilmeyen arzu ve istekleri anlatılmaktadır. Aşk tanrıçası *Šaušga (Ištar)* ise cazibesini kullanarak *Hedammu*'yu tahrik edip kontrol altına almaktadır. M.Ö. 3.binden itibaren bilinen çıplak tanrıça ikonografilerinin Suriye kökenli olduğu ifade edilmektedir.<sup>37</sup> M.Ö. 2.binyılında ise çıplak kadın figürü, sıklıkla aşk, bereket ve savaş tanrıçası *Ištar*'ın bir biçimi olarak yaygınlaşmıştır. Çift cinsiyetli olan *Šaušga/Ištar*'ın kadın olarak gösterildiği ikonografisi, Yazılıkaya Açık Hava tapınağında yer almaktadır. Konya-Karahöyük'te ele geçen *Ištar* heykelciği (Fig. 15), Kayseri-İmamkulu'da çıplak ve kanatlı olarak tasvir edilen *Šaušga/Ištar*'ın figürü (Fig. 16) Anadolu'da da çıplaklığın sanata yansıtıldığı somut kanıtlarından sadece birkaçıdır.<sup>38</sup> Bu mitostaki çıplaklık ise zararlı olan bir kimseyi baştan çıkarmak için kullanılmıştır.

**KUB 33.86**<sup>39</sup>

**II**

7' nu-kán <sup>MUŠ</sup>Hé-da-am-mu-uš da[-

8' hu-u-wa-hu-eš-na-az SAG.DU-an [

9' nu <sup>D</sup>IŠTAR-in a-uš-ta <sup>D</sup>IŠTAR-i[š ANA <sup>MUŠ</sup>Hé-d(am-mu IGI-an-da)]

10' NÍ.TE<sup>MEŠ</sup> ne-ku-ma-an-ta ša-ra-a [(e-ep-ta) ]

**II**

7' ve *Hédammu* ... [

<sup>36</sup> Neu, 1996: 277.

<sup>37</sup> Haas, 1994: 356.

<sup>38</sup> Alexander, 1991: 167; Alp, 1999: 55.

<sup>39</sup> Siegelová, 1971: 54-55; Puhvel, 1991: 427.

8' başını dalgalardan [

9'-10' ve *Šaušga*'yı gördü. *Šaušga*, [çıplak vücudunu *Héd(ammu'ya)*] kaldır[dı.]

### Sonuç

Kadim toplumlarda normal karşılanan kimi zaman ise bereketin ana sembolü olan çıplaklık, modern dünyada hem dini hem de sosyal açıdan büyük bir tabudur. Yaşadıkları çağın sert olan iklim şartlarına uyum sağlayabilmesi açısından toplumlar ihtiyaç duydukları giysi fikrini ortaya atıp geliştirmiş, bunun sonucunda da bu anlayış hem insan bedenine hem de o dönemin sanat anlayışına direkt olarak yansımıştır.

İncelediğimiz Hititçe metinler göstermektedir ki çıplaklık, Hitit dünyasında çeşitli şekillerde ele alınmıştır. Farklı bayramlarda karşımıza çıkan ve doğal karşılanan çıplaklık ritüelistik bir eylemdir. Hititçe çiviyazılı metinlere göre çıplak olan görevliler ise şarkıcı, dansçı, ALAN.ZU<sub>9</sub> (rezitasyon görevlisi<sup>2</sup>/şakacı), köpek adam, *hapiya*-adamıdır. Bu görevlilerin bazılarının çıplak vaziyette sergilediği performans zaman zaman insan ve tanrıları güldürmek için bir çeşit eğlence kapsamında ele alınırken bununla birlikte çıplaklığın, o dönemde geçmişten süregelen ve önemli bir yere sahip avcılıkla da ilişkisi olabileceğini akla getirmektedir.

Hitit metinlerindeki çıplaklık kimi zaman mecazi anlamda alçak, aşağılık ve yoksul bir durumu betimlerken kimi zaman ise çıplak olan kimselerin giydirilmesi iyilik eyleminin yapıldığını göstermektedir. Hitit metinlerindeki atları betimleyen çıplak ifadesi ise atların üzerinde herhangi bir koşum takımının, gemin ve eyerin bulunmaması hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Mitolojide ise bazen olumsuz durumlardan korunmak adına çıplak olan tanrıların giydirilmesi gerekirken bazen ise genellikle çıplak olarak tasvir edilen ve bolluk ile bereketi simgeleyen tanrıçaların çıplaklığı, zararlı olan kimseleri baştan çıkarmak adına araç olarak kullanılmıştır.

### Kaynakça

- ALP, S., 1999. *Hititlerde Şarkı, Müzik ve Dans / Hitit Çağında Anadolu'da Üzüm ve Şarap*, Kavaklıdere Kültür Yayınları No:6, Ankara.
- ALP, S., 2003. *Hitit Güneşi*, Tübitak Yayınları, Ankara.
- ALEXANDER, R. L., 1991. "Šaušga and the Hittite Ivory from Megiddo", *Journal of Near Eastern Studies* 50, ss.161-182.
- ARDZINBA, V. 2010. *Eskiçağ Anadolu Ayinleri ve Mitleri*, Ankara.
- ARIKAN, Y., 2002. "Hitit Belgelerinde Körler", *Anadolu arşivleri/Archivum Anatolicum* 4, ss.207-224.
- BALTACIOĞLU, H., 1995a. *Alaca Höyük Sfenksli Kapı'ya ait Altı Kült Görevlisi Kabartması Konusunda Bazı Gözlemler*, Ankara.
- BALTACIOĞLU, H., 1995b. *Alaca Höyük Sfenksli Kapı'ya Ait Bir Kabartma Konusunda Yeni Gözlemler*, Ankara.

- BALTACIOĞLU, H., 1996. *Alacahöyük Sfenksli Kapıya Ait Üç Kabartmada Saptanan Bir Ünvan ve Kökeni*, Anadolu Araştırmaları / Jahrbuch für Kleinasiatische Forschung 14, ss.93-103.
- BECKMAN, G. - BRYCE, T. - CLINE, E., 2011. *The Ahhiyawa Texts*, Atlanta.
- BURGIN, J. M., 2019. *Functional Differentiation in Hittite Festival Texts. An Analysis of the Old Hittite Manuscripts of the KI.LAM Great Assembly*, Studien zu den Boğazköy-Texten 65, Wiesbaden.
- CAMMAROSANO, M., 2006. *Il decreto antico-ittita di Pimpira*, Firenze.
- DARGA, M., 1992. *Hitit Sanatı*, İstanbul.
- DURU, R. 2016. *Tarım' dan Yazı' ya Burdur Yöresi ve Yakın Çevresi' nin Altıbin Yılı (MÖ 8000- MÖ 2000)*, Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA), Antalya.
- ERBAŞI, F. S., 2010. "Bir erginleme töreni olarak Haššumaš bayramı", Süel A. (ed.), 7 Hit Congr VII. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri, Çorum 25-31 Ağustos 2008 – Acts of the VIIth International Congress of Hittitology, Çorum, August 25-31, 2008, ss.693-702.
- FRIEDRICH, J., 1952-1954. *Hethitisches Wörterbuch*. Kurzgefasste kritische Sammlung der Deutungen hethitischer Wörter. 1.-4. Lieferung, Heidelberg.
- GILAN, A., 2015. *Formen und Inhalte althethitischer Literatur*, Texte der Hethiter 29, Heidelberg.
- GRODDEK, D., 2004. *Hethitische Texte in Transkription KUB 20*, Dresdner Beiträge zur Hethitologie 13, Dresden.
- GRODDEK, D., 2009. *Hethitische Texte in Transkription. KUB 2*, Dresdner Beiträge zur Hethitologie 30, Wiesbaden.
- GÜTERBOCK, H. G. - HOFFNER, H. A., 1989. *The Hittite dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago*. Vol. L-N, fasc. 4: nai- to nutarnu-, (CHD 3/4) Chicago.
- HAAS, V., 1994. *Geschichte der hethitischen Religion*, Leiden.
- HODDER, I, 2016. "Ups and Downs at Çatalhöyük 2016", Çatalhöyük 2016 Archive Report by members of the Çatalhöyük Research Project, ss.7-16.
- KAMMENHUBER, A., 1961. *Hippologica Hethitica*, Wiesbaden.
- KIRÇIL, Z. N., 2023. *Hititçe Çiviyazılı Kaynaklara Göre Teteşhapi ve Kültü*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- KLINGER, J., 2008. "Rituale", Texte aus der Umwelt des Alten Testaments. Neue Folge. Bd 4. Omina, Orakel, *Rituale und Beschwörungen* 4: ss.187-206.
- KLOEKHORST, A., 2008. *Etymological Dictionary of the Hittite Inherited Lexicon*, Leiden.
- KULAÇOĞLU, B. 1992. *Tanrılar ve Tanrıçalar*, Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.

- KULAKOĞLU F., 2019. “Anadolu’dan Bir Hitit Kült Sahnesinin Akdeniz Kültür Coğrafyasındaki Yeri”, *Kültürlerin Bağlantısı Başlangıcından Roma Dönemi Sonuna Kadar Eski Yakın Doğuda Ticaret ve Bölgelerarası İlişkiler, Connecting Cultures Trade and Interconnections in the Ancient Near East from the Beginning until the End of the Roman Period*, Editörler/Editors Vasıf Şahoğlu - Müge Şevketoğlu - Yiğit H. Erbil, Anadolu/Anatolia, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, ss.205-226.
- MARTIN, Ö. S., 2022. *Giyim Kuşam ve Çıplaklık: Tarihöncesi Çağlarda Yakındoğu’da Giyim Kültürü*, Sakin Kitap, İzmir.
- MARTINO, S. DE, 1984. “Il L<sup>U</sup>ALAN.ZÚ come “mimo” e come “attore” nei testi ittiti”, *Studi micenei ed egeo-anatolici* 24: ss.131-148.
- MARTINO, S. DE, 1985. “Nudità rituale e senso del pudore nella letteratura ittita”, *Oriens antiquus, Rivista del Centro per le Antichità e la Storia dell’Arte del Vicino Oriente* 24: ss.253-262.
- MARTINO, S. DE, 1998-2001. “Nacktheit. A. II. Bei den Hethitern”, *Reallexikon der Assyriologie* 9: ss.65-66.
- MARTINO, S. DE, 2018. “Nudità di uomini e dèi nell’Anatolia ittita”, M. Barbanera (ed.), *Figure del corpo nel mondo antico*: ss.45-65.
- MCMAHON, G., 1991. *The Hittite State Cult of the Tutelary Deities*. Assyriological Studies 25, Chicago.
- MELLAART, J., 1967. *Çatal Hüyük A Neolithic Town in Anatolia*, McGraw-Hill, New York.
- MILLER, J. L., 2013. *Royal Hittite Instructions and Related Administrative Texts*, Atlanta.
- MOUTON, A., 2011. “Réflexions autour de la notion de rituel initiatique en Anatolie hittite. Au sujet de la fête haššumaš (CTH 633)”, *Journal of Ancient Near Eastern Religions* 11: ss.1-38.
- NEU, E., 1996. *Das hurritische Epos der Freilassung Bd. 1: Untersuchungen zu einem hurritisch-hethitischen Textensemble aus Hattuša*, Studien zu den Boğazköy-Texten 32, Wiesbaden.
- ÖZTÜRK, G., 2019. Yeni Kazılar Işığında MÖ. 3. Binyıl’ın Sonunda ve MÖ. 2. Binyıl’ın Başında Kültepe Mühür ve Mühür Baskıları, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- PUHVEL, J., 1991. *Hittite Etymological Dictionary*, Vol.3: Words beginning with H, Berlin - New York.
- SIEGELOVÁ, J., 1971. *Appu-Märchen und Hedammu-Mythus*, Studien zu den Boğazköy-Texten 14, Wiesbaden.
- SINGER, I., 1983-1984. *The Hittite KI.LAM Festival*, Studien zu den Boğazköy-Texten 27-28, Wiesbaden.
- SİPAHİ, İ. T., 2014. “Son Yıllardaki Çalışmaların ve Buluntuların Işığında Eski Hitit Kabartmalı Vazoları Üzerine Değerlendirmeler (An Assessment on

- the Old Hittite Relief Vases in the Light of Recent Research and Materials)", *Anadolu* 40, ss.21-43.
- SOFFER, O. - ADOVASIO, J. M. - HYLAND, D. C., 2000. "The "Venus" Figurines", *Textiles, Basketry, Gender, and Status in the Upper Paleolithic*. *Current Anthropology*, Volume 41, Number 4, August-October.
- SOYSAL, O., 1989. *Mursili I. - Eine historische Studie*. PhD Dissertation, Würzburg.
- SÜEL, A., 1985. *Hitit Kaynaklarında Tapınak Görevlileri ile İlgili Bir Direktif Metni*, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.
- TAGGAR-COHEN A., 2006a. *Hittite Priesthood*, *Texte der Hethiter* 26, Heidelberg.
- TAGGAR-COHEN A., 2006b. "The NIN.DINGIR in the Hittite Kingdom: A Mesopotamian priestly office in Hatti?", *Altorientalische Forschungen* 33, ss.313-327.
- TÜRKOĞLU, S. 2002. *Tarih Boyunca Anadolu'da Giyim Kuşam*, İstanbul.
- ÜNAL, A., 1998. "Weitere Deutungsversuche der Orthostatenreliefs am Sphinxtor von Alaca Höyük aus philologischer Sicht: Zur Identität des nackten Menschen auf dem Westfries", *III. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri Çorum 16-22 Eylül 1996/Acts of the IIIrd International Congress of Hittitology Çorum*, September 16-22: ss.293-604.
- ÜNAL, A., 2007. *Multilinguales Handwörterbuch des Hethitischen/A Concise Multilingual Hittite Dictionary / Hititçe Çok Dilli El Sözlüğü*, Hamburg.
- ÜNAL, A., 2016. *Hititlerde ve Eski Anadolu Toplumlarında Din, Devlet, Halk ve Eğlence*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara.
- YILDIZ, D., 2022. "Giysilerin Tarihsel Sürecine Genel Bir Bakış", *The Journal of Social Science*, Year 6, Volume 6, Number 11.

**Figürler**

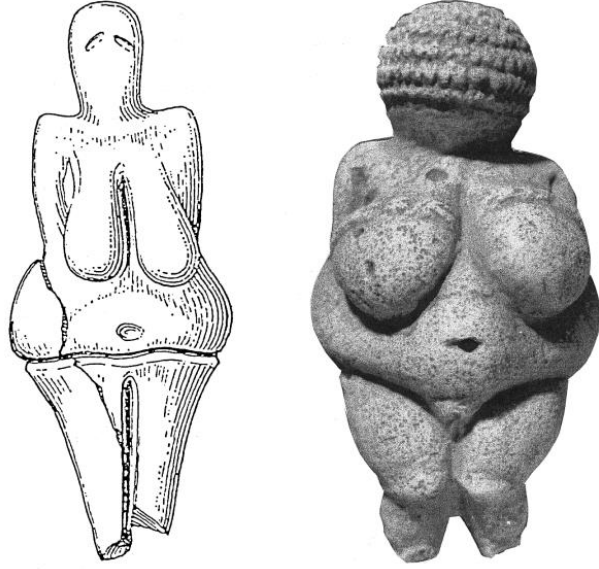


Fig. 1: Willendorf Venüsü (Soffer, Adovasio and Hyland, 2000: 515).



Fig. 2: Çatalhöyük - Çıplak ve Şişman Tanrıça Heykelciği (Hodder, 2016: 7, Fig. 1).



Fig. 3: Çatalhöyük - Çıplak ve Şişman Tanrıça Heykelciği (Hodder, 2016: 8, Fig. 2).

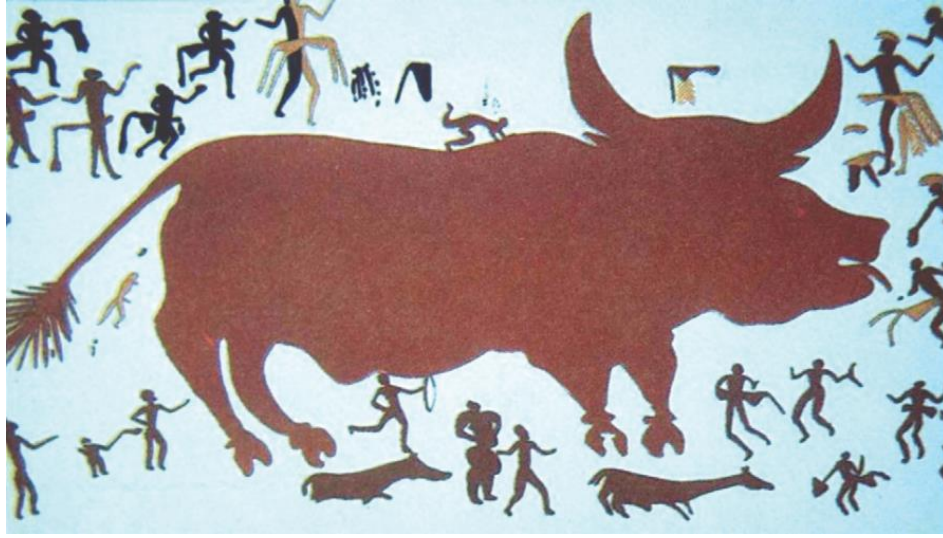


Fig. 4: Catalhöyük - Çıplak Figürler ve Boğa Freski (Kulakoğlu, 2019: 215).



Fig. 5: Burdur - Hacılar Çocuklu Çıplak Tanrıça Heykeli (Kulaçoğlu, 1992: 56, Lev.52.; Duru, 2016: 144).



Fig 6: Burdur - Hacılar Leoparlı Çıplak Tanrıça Heykeli (Kulaçoğlu, 1992: 55, Lev.51.; Duru, 2016: 144).



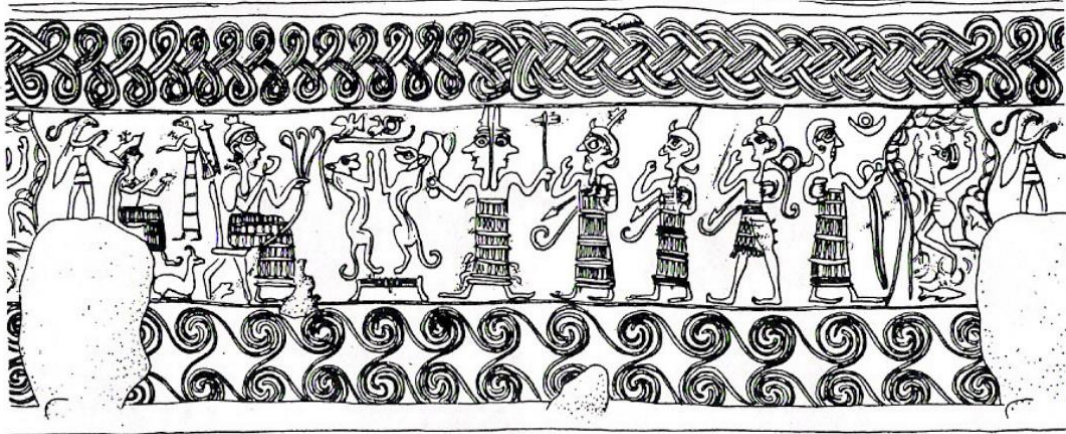


Fig. 7: Aydın Mührü (Alp, 1999: 49).

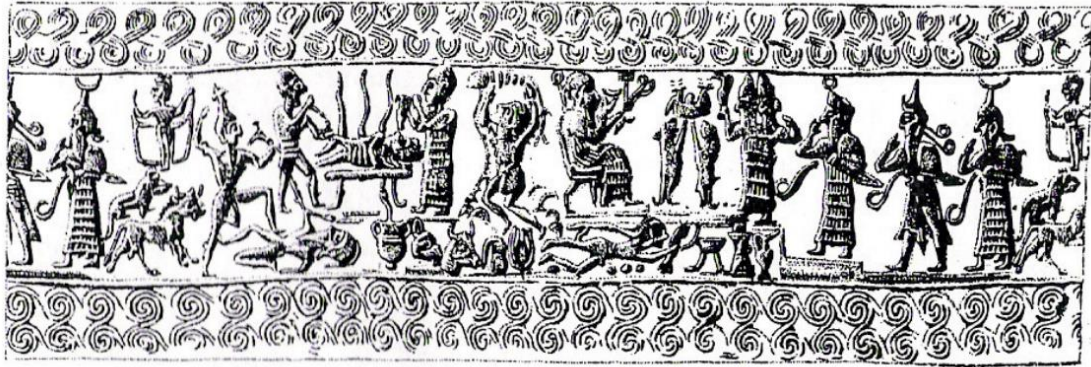
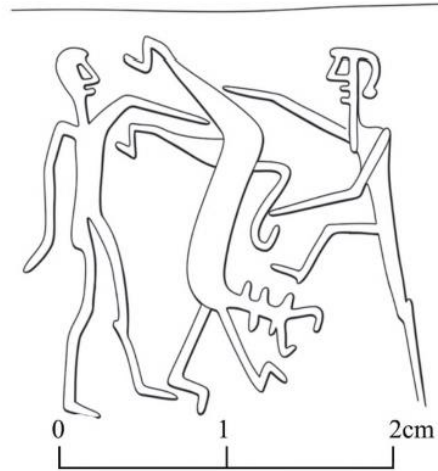


Fig. 8: Tyskiewicz Mührü (Alp, 1999: 43).



Kt. 82/t. 248

Fig. 9: Mücadele Sahneli Lapis-Lazuli Silindir Mühür. İki Çıplak Kahraman ve Baş Aşağı Duran Aslan Mühür Damgası (Öztürk, 2019: Levha 15).



Fig. 10: Kültepe/Kaniş-Karum - Asur Ticaret Kolonileri Çağı, Fildişi Çıplak Tanrıça Heykelciği (Özgüç, 2005: 206).

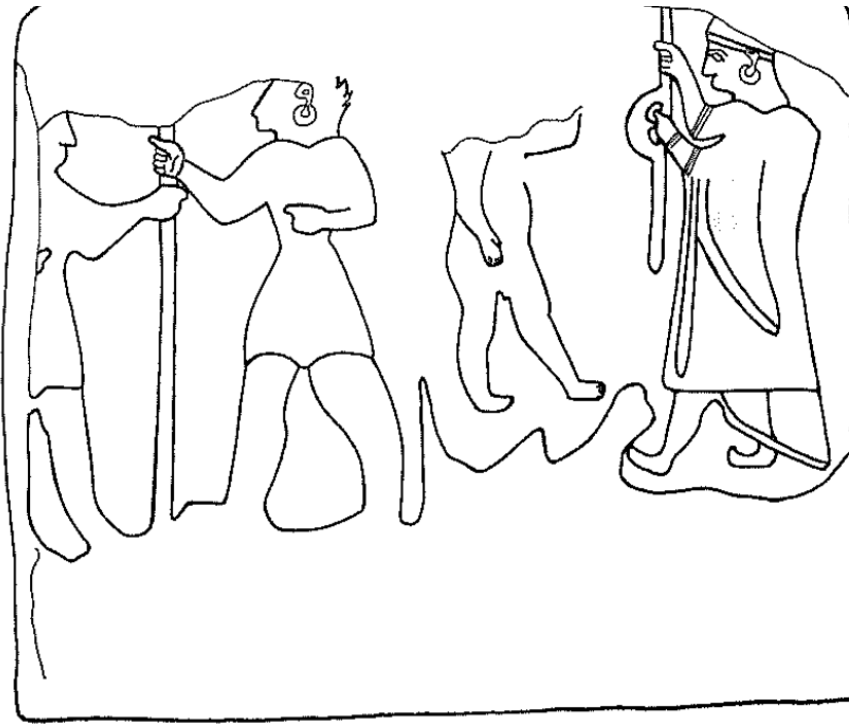


Fig 11: Alacahöyük - Sfenksli Kapı Batı Kulesi Kabartması (Baltacıoğlu, 1996: 94).

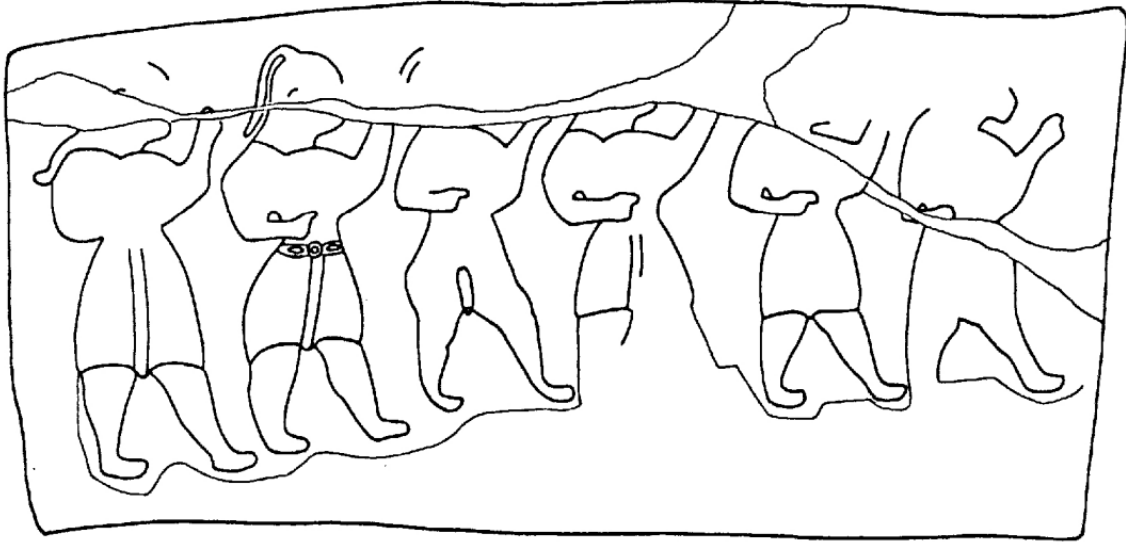


Fig 12: Alacahöyük - Sağ Tarafa Yönelmiş Altı Erkek Figürü (Baltacıoğlu, 1995a: 16).

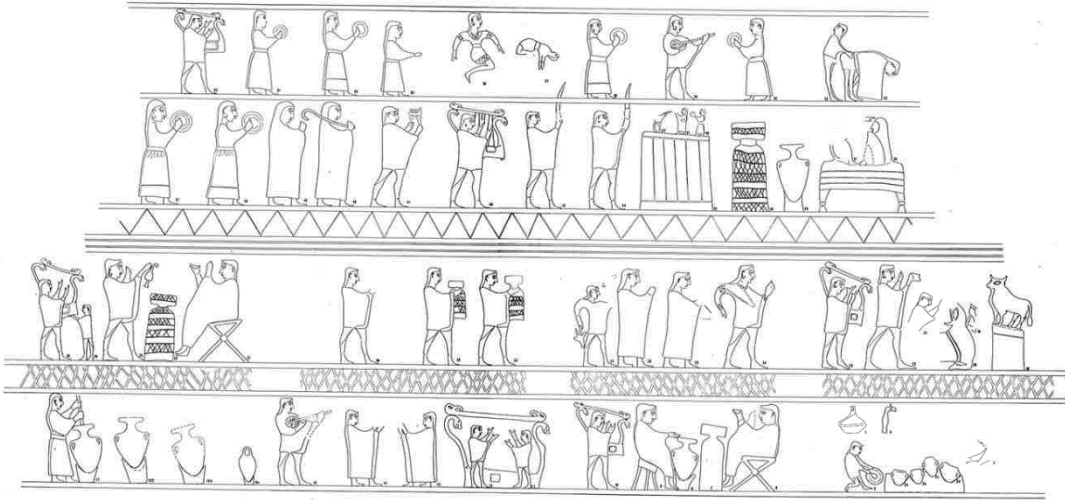


Fig. 13: İnandık Vazosu (Darga, 1992: 60).



Fig. 14: Hüseyindede B Vazosu (Sipahi, 2014: 97).

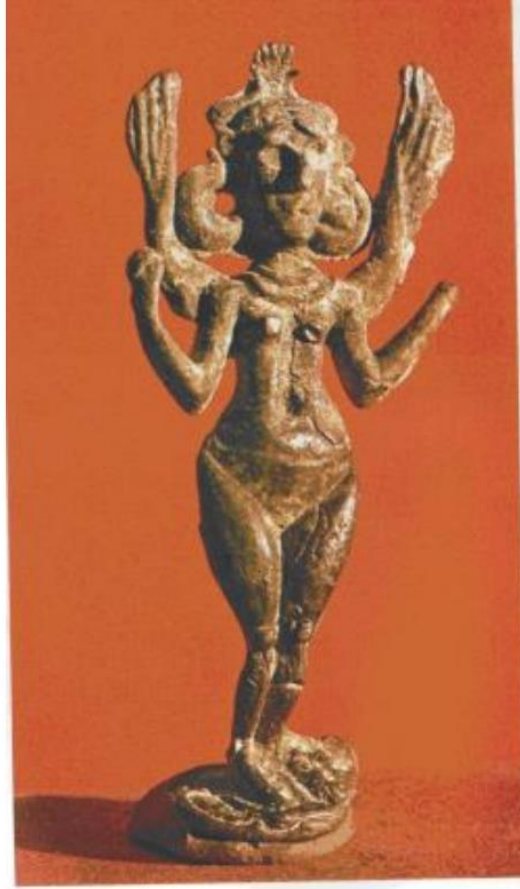


Fig. 15: Konya-Karahöyük'te Ele Geçen *Istar* Heykelciği (Alp, 2003: Resim 31).

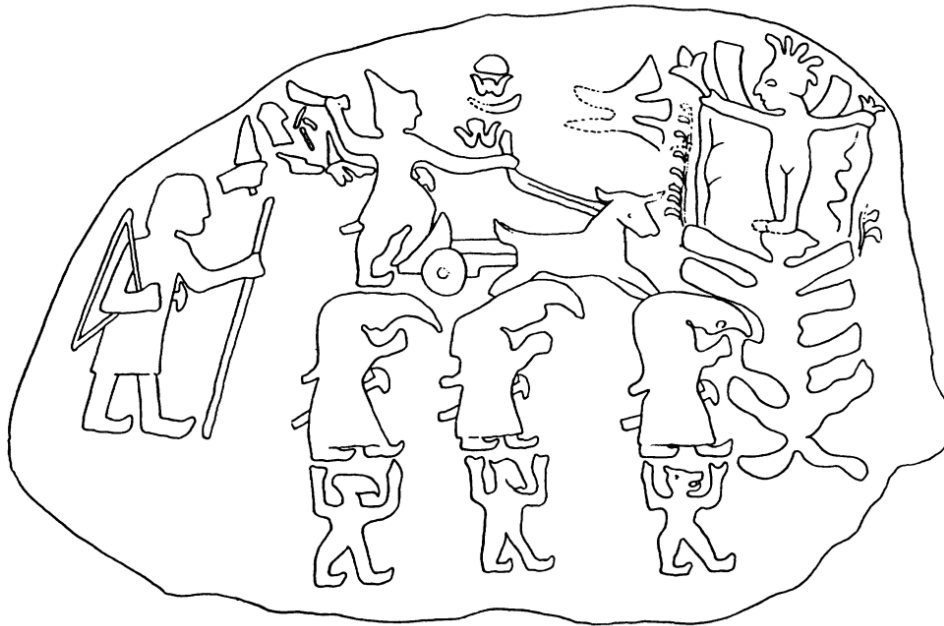


Fig. 16: Kayseri - İmamkulu Rölyefi. Çıplak ve Kanatlı Olarak Tasvir Edilen Šaušga/*Istar* Figürü (Alexander, 1991: 170).